

6. Станиславский К.С. Работа актёра над собой / К.С. Станиславский – М. , 1980. – 575 с.
7. Кан-Калик В. А. Педагогическое творчество / Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д. – М. : Педагогика, 1990. – 140 с.
8. Корогодский З. Я. Первый год. Начало / Зиновий Корогодский. – М. : ВТО, 1974. – 112 с.
9. Корогодский З. Я. Первый год. Продолжение / Зиновий Когородский. – М. , 1974. – 110 с.
10. Ломов Б.Ф. Психологические исследования общения / Б.Ф. Ломов. - М. , 1984.

REFERENCES

1. Rodzhers N. Tvorchestvo kak usilenie sebja / N. Rodzhers // Voprosy psihologii. – 1990. – №1. – P.164-168.
2. Klepikov O.I. Osnovi tvorchosti osobi: navch. posibnik / O.I. Klepikov, I.T. Kucherjavij. – K. : Vishha shk., 1996. – P. 22.
3. Goncharenko M.V. Kul'tura i tvorcha aktivnist' osobi / M. V. Goncharenko. – K. : Tov. «Znannja» – USSR, – 1983. – 48 p. – (Serija 6 rim. «Literatura i mistectvo»; № 1)
4. П'ин Е. Р. Психологія творчості, креативності, одареності / Е. Р. П'ин. – СПб. : Питер, 2011. – 448 p.: - (serija «Mastera psihologii»).
5. Knebel' M.O. Pojezija pedagogiki [Red. N.A. Krymova : Predisl. G. Tovstonogova : Il. Ju. Pimenova. – 2 - e izd.]. – М. : VTO, 1984. – 526 p., ill.
6. Stanislavskij K.S. Rabota aktjora nad soboj / K.S. Stanislavskij – М. , 1980. – 575 p.
7. Kan-Kalik V. A. Pedagogicheskoe tvorchestvo / Kan-Kalik V. A., Nikandrov N. D. – М. : Pedagogika, 1990. – 140 p.
8. Korogodskij Z. Ja. Pervyj god. Nachalo / Zinovij Korogodskij. – М. : VTO, 1974. – 112 p.
9. Korogodskij Z. Ja. Pervyj god. Prodolzhenie / Zinovij Kogorodskij. – М. , 1974. – 110 p.
10. Lomov B.F. Psihologicheskie issledovanija obshhenija / B.F. Lomov. - М. , 1984.

УДК 373.211.24

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ІМІДЖУ ВИХОВАТЕЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сухорукова С.В., здобувач, викладач

*КЗ «Харківської гуманітарно-педагогічної академії» ХОР, пр. Руставелі, 7, м. Харків,
Україна*

svetik-sunset@yandex.ru

У статті розглянуто питання формування індивідуального іміджу вихователя дітей дошкільного віку. На теоретичному рівні визначені особливості формування у студентів індивідуального іміджу з урахуванням особистісних та професійних якостей педагога.

Встановлено, що основними професійними якостями вихователя повинні бути педагогічна ерудиція, імпровізація, інтуїція, мислення, такт, емпатія, творчість та вміння організувати педагогічне спілкування. Розкрито класифікацію типів іміджу та визначені найбільш ефективні її типи.

Ключові слова: імідж, імідж вихователя, індивідуальний імідж вихователя дітей дошкільного віку.

ФОРМИРОВАНИЕ ИНДИВИДУАЛЬНОГО ИМИДЖА ВОСПИТАТЕЛЯ ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Сухорукова С. В.

*КУ «Харьковской гуманитарно-педагогической академии» ХОС, пр. Руставели, 7,
г. Харьков, Украина*

svetik-sunset@yandex.ru

В статье рассмотрены вопросы формирования индивидуального имиджа воспитателя детей дошкольного возраста.

Теоретически определены особенности формирования у студентов индивидуального имиджа с учетом личностных и профессиональных качеств педагога.

Установлено, что основными профессиональными качествами воспитателя должны быть педагогическая эрудиция, импровизация, интуиция, мышление, такт, эмпатия, творчество и умение организовывать педагогическое общение. Раскрыто классификацию типов имиджа и определены наиболее эффективные ее типы.

Ключевые слова: имидж, имидж воспитателя, индивидуальный имидж воспитателя детей дошкольного возраста.

THE FORMATION OF A PRESCHOOL TEACHER'S INDIVIDUAL IMAGE

Sukhorukova S.V.

ME "Kharkov humanitarian-pedagogical Academy" KhRC, pr. Rustaveli, 7, Kharkov, Ukraine

svetik-sunset@yandex.ru

The article considers the issues of formation of a preschool teacher's individual image. It gives the grounds for the relevance of the problem and analysis of the latest publications both of foreign and domestic authors.

The basic concepts of "image", "image of an educator", "preschool teacher's individual image" are defined. The main components of the image including natural and acquired qualities, life and professional experience are distinguished.

On a theoretical level the paper presents specific features of formation of students' individual image taking into account personal and professional qualities of a teacher. It has been found out that the educator should have such personal qualities as constant self-improvement, attractive appearance, constant orientation to educational activity and acquiring the skill of "emotional infection" and psychological magnetism, and the ability to create.

It is established that professional qualities of a teacher should be teaching erudition, improvisation, intuition, thinking, tact, empathy, creativity and ability to organize pedagogical communication. It is stated that one of the main professional qualities is the culture of speech, which should be accurate, expressive, meaningful, logical, consistent, relevant and appropriate.

The paper gives a classification of image types including a "business lady", "mousy person", "drudge", "spinster", "intellectual". Defined the most effective types of image, such as a combination of two types - "business-lady" and "intellectual". It analyses peculiarities of a teacher's activity and determines the fact that children of preschool age respect creative, fair, emotional, careful educators, who have visual appeal.

The prospects for further research on the formation and correction of the individual professional image are outlined.

Key words: image, the image of a teacher, preschool teacher's individual image.

Постановка проблеми. Відповідно до законів України «Про вищу освіту» та «Про дошкільну освіту», основний напрям удосконалення змісту педагогічної освіти пов'язаний зі зміщенням акцентів у професійній підготовці майбутніх педагогів, зокрема вихователів для дошкільних навчальних закладів.

Сучасна система освіти має бути направлена на формування компетентного педагога, професійно гнучкого, здатного до творчої праці, педагогічної рефлексії, готового забезпечити всебічний і гармонійний розвиток дітей дошкільного віку.

Як зазначають науковці, на рівень підготовки кваліфікованого педагога дошкільної ланки освіти впливає не лише обсяг отриманих знань у процесі професійної підготовки, а й виховання його особистісних і професійних якостей, тобто формування індивідуального іміджу вихователя дітей дошкільного віку.

Отже, актуалізується проблема підготовки таких фахівців, які разом з виконанням своїх програмових освітньо-педагогічних завдань були б спроможні реалізувати особистісний підхід на основі використання потенціалу своєї індивідуальності, шляхом упровадження арсеналу власних педагогічних ідей, підходів, стратегій, педагогічних установок на освітньо-виховний процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Висвітлення проблеми знайшло відображення у численних зарубіжних та вітчизняних дослідженнях питань ділового іміджу (Б. Кімбол, П. Берд, Дж. Моллой, В. Шепель, Г. Почепцов, Н. Ушаков), культури мовного іміджу (О. Любашенко, Н. Бабич, Б. Головін, П. Таранов, Д. Карнегі, Л. Струганець), зовнішнього вигляду особистості (Л. Данильчук, Ю. Палеха). Дослідженням сутності професійного іміджу фахівця педагогічної освіти та особливості його ефективної самопрезентації займалися такі науковці, як В. Бебік, Д. Френсіс, М. Вудкок, Ф. Кузін, Е. Уткін.

Особливостям професійної підготовки вихователів для закладів дошкільної освіти присвячені праці таких педагогів-учених як М. Апраксина, Л. Загородня, К. Крутій, Н. Платохіна, Н. Погрібняк та ін.

А. Макаренко визначав, що педагог повинен володіти магічною силою впливу на своїх вихованців, яких полонили його погляд, голос, постать, манера спілкування [6].

Проблема формування індивідуальності педагога-вихователя є предметом дослідження педагога-науковця Катерини Крутій. Дослідниця розглядає як особливості іміджу ДНЗ, так і вихователя дошкільної установи. Вона стверджує, що імідж педагога дошкільного навчального закладу може бути представлений як соціально-психологічний образ, формування якого зумовлено наявністю яскраво виражених спонтанно або усвідомлено презентованих якостей педагога, що легко сприймається оточуючими при першому контакті і відповідає очікуванням аудиторії, та є прологом до формування його авторитету [3].

Висвітлення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Аналіз літератури з проблеми дослідження засвідчив, що поняття індивідуальний імідж широко використовується сьогодні як у науці, так і в повсякденному житті.

На наш погляд, усе ж недостатньо вивченим залишається питання формування педагогічного іміджу педагога у навчально-виховному процесі педагогічних ВНЗ, а саме, індивідуального іміджу вихователя дітей дошкільного віку.

Мета статті – теоретично обґрунтувати формування індивідуального іміджу вихователя дітей дошкільного віку як однієї з важливих професійних характеристик сучасного педагога.

Виклад основних результатів дослідження. З'ясування сутності індивідуального іміджу вихователя дітей дошкільного віку потребує чіткого визначення пов'язаних з ним понять: «імідж», «імідж вихователя», «індивідуальний імідж вихователя дітей дошкільного віку».

Під поняттям «імідж» слід розуміти:

- життєві прояви людини, завдяки яким на перший план висуваються найбільш вагомим особистісно-ділові характеристики;
- образ людини, зазвичай авторитетної, що має високий соціальний статус (позитивну оцінку з боку інших людей);
- оцінку морально-особистісних, інтелектуальних, професійних і етичних якостей сторонніми людьми;
- самопрезентацію, конструювання людиною свого образу для інших [10].

Вивчаючи поняття «імідж», В. Шепель виділив основні його складники:

- природні якості (комунікабельність, емпатійність, рефлексійність, красномовність);

- якості, сформовані внаслідок виховання та навчання (морально–етичні уявлення, психологічне здоров'я, комунікаційні навички);
- життєвий і професійний досвід [9].

Узагальнення результатів дослідження сутності поняття «імідж» дозволяє стверджувати, що це – інтегративний образ людини, який дозволяє виявити її найкращі особистісні і ділові якості, принести в життя комфорт та створити позитивний настрій.

Який же імідж має бути притаманним сучасному педагогу, зокрема, вихователю дошкільної ланки освіти?

У зв'язку з цим, О. Кононко зазначила, що сучасний вихователь – це передусім педагог–новатор, який відчуває нові життєві тенденції, тримає руку на пульсі часу, добре орієнтується у пріоритетах сучасності, спрямований на майбутнє, творчо ставиться до своєї професійної діяльності. Саме такий вихователь «...дивиться на освіту як на процес розширення можливостей; умов для саморозвитку дитини; пошук педагогічних технологій побудови розвивального способу життя дошкільника; формування у нього основ особистісної культури» [8].

У книзі «Про психологічну культуру вчителя» В. Войтканаголошує, що особистісні якості педагога, зокрема вихователя, – це благодатний ґрунт, на якому виростає його психологічна культура – «система антропологічних, психологічних, педагогічних знань, умінь і навичок» [1].

Отже, наукова теорія і педагогічний досвід переконують, що вихователю мають бути властиві такі особистісні якості, як:

- здатність усе життя вчитися, самовдосконалюватися;
- постійна орієнтація на виховну діяльність;
- мати привабливий зовнішній вигляд;
- оволодіння майстерністю «емоційного зараження» та психологічного магнетизму;
- порядність, скромність, гордість, чесність, принциповість, дбайливість, гідність, благородство тощо;
- здатність до творчості.

Крім того, імідж майбутнього вихователя ми можемо розглядати і як готовність і здатність педагога до саморозвитку та самопрезентації, тобто вміння гармонійно поєднувати в собі особистісні якості з професійними.

Аналіз низки педагогічних досліджень [1; 2; 3; 7; 9; 10] дозволяє виділити такі професійні якості вихователя:

- педагогічна ерудиція – загальний запас сучасних знань і способів, які педагог використовує у своїй роботі;
- педагогічне мислення – це оперативність мислення, логічність, оригінальність та креативність, здатність порівнювати та класифікувати ситуації причинно-наслідкових зв'язків;
- педагогічна інтуїція – це швидке ухвалення рішення з урахуванням передбачення подальшого розвитку ситуації без розгорнутого усвідомленого аналізу;
- педагогічна імпровізація – вміння вихователя знаходити несподіване педагогічне рішення;
- педагогічний такт – почуття розумної міри до здійснення педагогічного впливу на особистість дитини як головної цінності;

- педагогічна емпатія – розуміння особистості дитини, що спирається на емоційне співпереживання й відгук на його почуття.
- педагогічна творчість – постійний пошук нового, актуального та вмiла його реалізація в педагогічній діяльності.
- уміння організовувати педагогічне спілкування – це вміння педагога створити його комфортним з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини. В. А. Кан–Калик вважає, що «педагогічне спілкування» – це система органічної соціально–психологічної взаємодії педагога і вихованців, змістом якої є обмін інформацією, здійснення виховного впливу, організація взаємовідносин з допомогою комунікативних засобів [2].

До професійних якостей ми можемо віднести культуру мови і мовлення педагога, про що зазначав І. Зязюн, який під терміном «культура мови» розуміє «не тільки її відповідність сучасним літературним нормам, а й інші якості, що свідчать про її комунікативну досконалість. Це точність, логічність, чистота, виразність, багатство, доцільність» [5].

Широкого застосування в науковому дискурсі набуло визначення М. Пантлюком переліку якостей та правил мовлення, якими має оволодіти майбутній педагог, а саме:

- змістовність – відмінна підготовка основної думки висловлювання та вмiла його подача;
- правильність і чистота – дотримання норм літературної мови;
- точність – добирати слова і будувати речення так, щоб якнайточніше передавати зміст висловлювання; прагнути, щоб зміст був переданий точно і зрозуміло;
- логічність і послідовність – говорити послідовно; забезпечувати смислові зв'язки між словами і реченнями в тексті;
- доречність і доцільність – вміння висловлюватися відповідно до теми та співрозмовника;
- виразність і образність – бути оригінальним у висловлюванні і впливати на інших [7].

Отже, ми визначаємо поняття «імідж вихователя» як якісну характеристику особистості, котра сприяє прояву її внутрішніх установок, особистісних і професійних якостей, життєвих позицій.

Формування індивідуального іміджу педагога дослідники [3; 9; 10] пов'язують з якістю й інтенсивністю прояву особистісних психологічних особливостей.

Ми погоджуємося з висновками А. Кононко щодо дослідження індивідуального іміджу педагога про те, що педагоги мають умовне самосприйняття, яке додає труднощів у взаємодії з реальністю і придбанням власного вибору. Однак, педагоги характеризуються високим рівнем мотивації досягнення, від якої залежить тип іміджу. У педагогів, які мають включений тип іміджу, виявляється підвищений інтерес до цінностей суб'єктивних, морально–естетичних, пізнавальних і творчих. А у педагогів, яким не властивий включений імідж, відсутній прямий зв'язок ієрархії цінностей з таким типом поведінки.

Є. Власовою та І. Нефьодовою у книзі «Я і мій імідж» була запропонована така класифікація типів іміджу [4]:

- «бізнес-леді» – людина енергійна, цілеспрямована, схильна до ризику, товариська, вмiє наполягти на своєму. Соціальна роль – «ділова жінка». Вона рішуча, здатна відстояти свою точку зору. Їй властива зібраність, точність, високий інтелект, критичність, незалежність майже у всьому;
- «сіра мишка» – така особистість нетовариська, скромна, нерішуча у діях і спілкуванні. Соціальна роль – «покірний працівник». У суспільному житті не виявляє ініціативи, непомітна;

– «робоча конячка» – така людина постійно піклується про все і усіх, не надаючи уваги своїй особистості. Соціальна роль – «працююча людина». Часто в таких людей занижена самооцінка, яскраво виражена наївність. Оточуючі це прекрасно знають і використовують у власних корисних цілях;

– «стара діва» – такій людині характерна критичність, строгість, емоційна сухість, самоконтроль, акуратність та твердість у рішеннях. Їй характерна вразливість та образливість, має досить вузьке коло знайомих;

– «інтелектуали» – ця особистість логічна, розумна, спостережлива, але не емоційна та не товариська. Самореалізується лише в галузі науки. Соціальна роль – «працівник інтелектуальної праці». Надає перевагу самотності.

Нами проаналізовано особливості діяльності педагогів у дошкільних навчальних закладах та визначено, що діти дошкільного віку поважають, насамперед, добрих, лагідних, уважних вихователів, що здатні творчо організувати предметно-розвивальне середовище і мають зовнішню привабливість. Дітям дошкільного віку імпонує все гарне, яке вони хочуть наслідувати.

Отже, індивідуальний імідж вихователя дітей дошкільного віку можна характеризувати як сукупність особистісних та професійних якостей особистості, який зароджується індивідуально з урахуванням педагогічних умов.

Формування індивідуального іміджу вихователя дітей дошкільного віку залежить від:

- набуття теоретичних та практичних знань, умінь та навичок з дошкільної педагогіки, психології, методик;
- наявність особистісних та професійних якостей;
- вміння організувати педагогічне спілкування;
- прояв любові до дітей і до своєї професії, гуманності, тактовності, відповідальності та порядності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз наукової теорії стосовно окремих аспектів проблеми дозволив виявити низку питань щодо формування індивідуального іміджу вихователів дітей дошкільного віку, насамперед, відсутність самостановлення іміджевої поведінки.

Подальші дослідження ми пов'язуємо з розробкою системи педагогічної роботи з формування готовності майбутніх педагогів ланки дошкільної освіти до формування і корекції власного індивідуального професійного іміджу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Войтко В. І. Про психологічну культуру вчителя / В. І. Войтко. – К. : Знання. – 1974. – С. 6.
2. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогическом общении // В. А. Кан-Калик. – М. : Просвещение, 1987. – С. 12.
3. Крутій К. Формування позитивного іміджу навчального закладу / К. Крутій // Практика управління дошкільним закладом. – 2011. – № 1. – С. 21-26.
4. Нефедова И. Я и мой имидж/ И. Нефедова, Е. Власова. – М.: Яуза, ЭКСМО, 1997. – 204 с.
5. Педагогічна майстерність: підручник / за ред. І. А. Зязюна. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.
6. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамушенко та ін. — 2-ге вид., допов. і переробл. — К. : Вища школа, 2004. — 422 с.

7. Пентиліюк М. І. Культура мови і стилістика: пробний підруч. для гімназій гуманіт. профілю / Марія Іванівна Пентиліюк. – К. : Вежа, 1994. – 239 с.
8. Чебикін О. Я. Психологічна характеристика індивідуального іміджу сучасного педагога / О. Я. Чебикін // Наука і освіта. Науково–практичний журнал Південного наукового центру АПН України : Педагогіка і психологія. – 2005. – №5–6. – С. 76–77.
9. Шепель В. М. Имиджелогия: Как нравиться людям / В. М. Шепель. – М. : Народное образование, 2002. – 635 с.
10. Шепель В. М. Имиджелогия: Секреты личного обаяния / В. М. Шепель.–2–е изд. переоб. и доп. – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 1997. – 382 с.

REFERENCES

1. Vojtko V. I. Pro psihologichnu kul'turu vchitelja / V. I. Vojtko. – K. : Znannja. – 1974. – P. 6.
2. Kan–Kalik V. A. Uchitelju o pedagogicheskom obshhenii // V. A. Kan–Kalik. – M. : Prosveshhenie, 1987. – P. 12.
3. Krutij K. Formuvannja pozitivnogo imidzhu navchal'nogo zakladu / K. Krutij // Praktika upravlinnja doskil'nim zakladom. – 2011. – № 1. – P. 21-26.
4. Nefedova I. Ja i moj imidzh/ I. Nefedova, E. Vlasova. – M.: Jauza, JeKSMO, 1997. – 204 p.
5. Pedagogichna majsternist': pidruchnik / za red. I. A. Zjazjuna. – K. : Vishha shk., 1997. – 349 p.
6. Pedagogichna majsternist': pidruchnik / I. A. Zjazjun, L. V. Kramushhenko ta in. — 2-ge vid., dopov. i pererobl. — K. : Vishha shkola, 2004. — 422 p.
7. Pentiljuk M. I. Kul'tura movi i stilistika: probnij pidruch. dlja gimnazij gumanit. profilju / Marija Ivanivna Pentiljuk. – K. : Vezha, 1994. – 239 p.
8. Chebikin O. Ja. Psihologichna harakteristika individual'nogo imidzhu suchasnogo pedagoga / O. Ja. Chebikin // Nauka i osvita. Naukovo–praktichnij zhurnal Pivdenного naukovogo centru APN Ukrayini : Pedagogika i psihologija. – 2005. – №5–6. – P. 76–77.
9. Shepel' V. M. Imidzhelogija: Kak nraivit'sja ljudjam / V. M. Shepel'. – M. : Narodnoe obrazovanie, 2002. – 635 p.
10. Shepel' V. M. Imidzhelogija: Sekrety lichnogo obajanija / V. M. Shepel'.–2–e izd. pereob. i dop. – M. : Kul'tura i sport, JuNITI, 1997. – 382 p.